

بانکداری

فلسفه، پیدایش و عملکرد و تاریخچه

و بانکداری

تألیف: دکتر حمید محمدروشنی

۱۳۹۹

سرشناسه	: محمدروشنی، حمید، ۱۳۲۵-
عنوان و نام پدیدآور	: بانک و بانکداری: فلسفه، پیدایش و عملکرد- ترازنامه و بانکداری باز/ تالیف حمید محمدروشنی.
مشخصات نشر	: تهران: شاپرک سرخ، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۴۳۳ ص.: جدول.
شابک	: 350000 ریال-6-463-600-978 :
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۴۳۳.
موضوع	: بانک و بانکداری
موضوع	: Banks and Banking
موضوع	: بانک و بانکداری -- ایران
موضوع	: Banks and banking -- Iran
موضوع	: سازمان‌های مالی
موضوع	: Financial institutions
موضوع	: صورتهای مالی
موضوع	: Financial statements
رده بندی کنگره	: HG۱۶۰۱
رده بندی دیویی	: ۳۳۲/۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۳۰۹۳۳۹

- بانک و بانکداری (فلسفه، پیدایش و عملکرد-ترازنامه و بانکداری باز)
- نویسنده: دکتر حمید محمدروشنی
- نوبت چاپ: اول بهار ۱۳۹۹
- ناشر: شاپرک سرخ
- چاپ و صحافی: شاپرک
- شمارگان: ۱۰۰۰
- قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان
- شماره شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۶۳-۰۰۸-۵

انتشارات شاپرک سرخ

تهران، میدان انقلاب اسلامی، ابتدای خیابان آزادی، کوچه شهید جنتی، پلاک ۲۴

واحد ۱

۰۹۱۲-۲۱۴۴۶۰۰

۰۲۱-۶۶۹۳۳۷۴۶

www.shaparac.com

کلیه حقوق مادی و معنوی اثر متعلق به نویسنده بود و هرگونه تکثیر و کپی برداری از این کتاب غیر قانونی میباشد و پیگرد قانونی خواهد داشت

۱۹.....	مقدمه
---------	-------

فصل اول

۲۳.....	
---------	--

۲۴.....	مؤسسات مالی - تعریف و وظایف
---------	-----------------------------

۲۶.....	بانک و بانکداری
---------	-----------------

۲۶.....	فلسفه پیدایش
---------	--------------

۳۲.....	تاریخچه و موقعیت
---------	------------------

۳۴.....	سپرده
---------	-------

۳۵.....	عملیات بانکی
---------	--------------

۳۷.....	تاریخچه بانکداری در جهان
---------	--------------------------

۳۹.....	فلسفه پیدایش بانک و بانکداری در دوران قدیم
---------	--

۴۲.....	یونان و حکومت لیدی
---------	--------------------

۴۲.....	ایرانیان
---------	----------

۴۳.....	یهودیان
---------	---------

۴۴.....	بانکداری نوین
---------	---------------

۴۵.....	تفاوت مؤسسات مالی و اعتباری با بانکها
---------	---------------------------------------

۴۸.....	تاریخچه بانکداری در ایران
---------	---------------------------

- تجارخانه جمشیدیان ۴۸
- تجارخانه برادران تومانیانس ۴۹
- تجارخانه جهانیان ۴۹
- شرکت اتحادیه ۵۰
- بانک و بانک‌داری در ایران ۵۰
- بانک جدید شرق ۵۰
- بانک شاهنشاهی ایران ۵۱
- بانک استقراضی و بانک رهنی ۵۲
- بانک سپه ۵۲
- عثمانی، ایران و روس، نامه رهنی ایران، کشاورزی، اعتبارات و صادرات ۵۳
- بانک کارگشایی ۵۴
- بانک‌داری اسلامی در ایران ۵۴
- بانک مرکزی ۷۱
- بانک مرکزی ایران ۷۳
- وظایف و اختیارات ۷۴
- نقش بانک مرکزی و الزامات قانونی آن در مورد بانک‌ها ۷۷
- به عنوان تنظیم‌کننده نظام پولی و اعتباری کشور: ۷۷
- به عنوان بانکدار دولت ۷۹
- در رابطه با بانک‌ها ۸۲

۸۵	 سپرده قانونی
۸۸	 ارکان بانک مرکزی
۸۸	 ۱- مجمع عمومی
۸۸	 وظایف مجمع
۹۰	 ۲- شورای پول و اعتبار
۹۲	 ۳- هیئت عامل
۹۵	 ۴- هیئت نظارت برانندوخته اسکناس
۹۶	 ۵- هیئت نظار
۹۷	 نظارت بانکی
۱۰۱	 نظارت بانکی مؤثر- اصول اساسی کمیته بال
۱۰۹	 بیانیه‌های بازل

فصل دوم

۱۱۵	
۱۱۶	 حسابداری بانک‌ها، ترازنامه:
۱۱۶	 ترازنامه
۱۱۸	 اقلام ترازنامه :
۱۱۸	 الف) اقلام بالاخطی (دارایی، بدهی، هزینه، سرمایه و درآمد)
۱۱۸	 دارایی
۱۲۱	 دارایی‌های جاری

- ۱۲۱..... بول نقد یا معادل نقد
- ۱۲۱..... مطالبات از بانک مرکزی
- ۱۲۲..... مطالبات از بانک‌ها و مؤسسات مالی دیگر
- ۱۲۲..... اوراق بهادار قابل فروش
- ۱۲۲..... ~~مطالبات~~ قابل نقد
- ۱۲۲..... ~~موجودی~~ کالا
- ۱۲۲..... مخارج پیش پرداخت شده
- ۱۲۲..... ~~تسهیل~~ تسهیلات اعطایی و مطالبات از بخش دولتی
- ۱۲۳..... خالص ~~بهرت~~ تسهیلات و مطالبات از بخش غیردولتی
- ۱۲۳..... سرمایه‌گذاری‌ها مشارکت‌ها
- ۱۲۴..... پیش پرداخت‌ها
- ۱۲۴..... سایر دارایی‌ها
- ۱۲۵..... دارایی‌های غیر جاری
- ۱۲۵..... سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت
- ۱۲۵..... دارایی‌های ثابت یا مشهود
- ۱۲۵..... دارایی‌های نامشهود
- ۱۲۶..... سرمایه
- ۱۲۷..... سرمایه در گردش
- ۱۲۸..... ساختار مالی

۱۲۸.....	بدهی‌ها
۱۲۹.....	بدهی‌های جاری
۱۲۹.....	بدهی‌های غیر جاری
۱۳۰.....	حقوق صاحبان سهام در ترازنامه
۱۳۰.....	سود انباشته
۱۳۱.....	سرمایه پرداخت شده اضافی یا مازاد سرمایه
۱۳۵.....	اقلام زیر خطی
۱۳۷.....	ضمانتنامه
۱۳۷.....	اعتبار اسنادی
۱۳۷.....	وجوه اداره شده
۱۳۸.....	خط‌های اعتباری
۱۳۹.....	صورت سود و زیان و سود و زیان انباشته
۱۴۴.....	اقلام غیر مترقبه
۱۴۵.....	سهام اقلیت
	خالص دارایی‌های قابل انتساب به اقلیت در ترازنامه باید به عنوان سهم اقلیت در ترازنامه منعقدی، در
۱۴۵.....	بخش حقوق صاحبان سرمایه ارائه شود
۱۴۵.....	حساب سود (زیان) انباشته
۱۵۰.....	صورت سود و زیان جامع
۱۵۲.....	صورت جریان وجوه نقد

۱۵۳..... فعالیت‌های عملیاتی

۱۵۴..... فعالیت‌های سرمایه‌گذاری

۱۵۴..... فعالیت‌های تأمین مالی

۱۵۷.....

فصل سوم

۱۵۸..... نسبت‌های مهم مالی

۱۵۸..... تجزیه تحلیل درونی

۱۵۹..... تجزیه تعادل مقایسه‌ای

۱۶۳..... نسبت‌های آئینگی

۱۶۴..... نسبت جاری و تست آبر

۱۶۵..... نسبت آبی

۱۶۹..... نسبت وجه نقد به دارایی‌ها

۱۷۰..... نسبت مانده تسهیلات کوتاه مدت به کل دارایی‌ها

۱۷۲..... نسبت خالص «مانده مطالبات از دیگر بانک‌ها» به کل دارایی‌ها

۱۷۵..... نسبت‌های سودآوری

۱۷۵..... نسبت سود تسهیلات اعطایی به جمع درآمدهای مشاع

۱۸۰..... نسبت سود حاصل از سرمایه‌گذاری‌ها و سپرده‌گذاری‌ها به کل درآمدهای مشاع

نسبت سود علی الحساب پرداختی (به سپرده‌گذاران) به جمع منابع حاصل از انواع سپرده

۱۸۰.....

نسبت «تفاوت سود قطعی و سود علی الحساب پرداختی (به سپرده گذاران)» به «جمع منابع

حاصل از انواع سپرده» ۱۸۲

نسبت «کل سود پرداختی به سپرده گذاران» به «جمع منابع سپرده گذاری شده» ۱۸۳

نسبت «سهم بانک از درآمدهای مشاع (شامل حق الوکاله)» به «کل درآمد مشاع» ۱۸۴

نسبت «سهم بانک از درآمدهای مشاع» به کل «درآمدهای بانک» ۱۸۵

نسبت «سهم بانک از درآمدهای غیر مشاع» به کل «درآمدهای بانک» ۱۸۶

نسبت سود تسهیلات اعطایی به تسهیلات اعطایی ۱۸۷

نسبت سود پس از کسر مالیات به کل درآمدها ۱۸۸

نسبت جمع کل هزینه ها به جمع کل درآمدها ۱۹۰

نسبت های اهرمی ۱۹۲

نسبت جمع بدهی ها به حقوق صاحبان سهام ۱۹۳

نسبت جمع دارایی ها به حقوق صاحبان سهام ۱۹۵

نسبت های عملکردی ۱۹۶

نسبت مانده کل سپرده ها به تعداد کل کارکنان ۱۹۷

نسبت مانده سپرده به تعداد شعب ۱۹۸

نسبت سود خالص به تعداد کارکنان ۱۹۹

نسبت های ترکیب منابع : ۲۰۴

نسبت کل منابع تجهیز شده سپرده ای به کل بدهی ها : ۲۰۵

نسبت مانده سپرده های قرض الحسنه به کل بدهی ها (بجز حقوق صاحبان سهام) : ۲۰۶

نسبت مانده کل منابع تجهیزى (به استثنای حقوق صاحبان سهام) به کل بدهی ها..... ۲۰۸

نسبت «حقوق صاحبان سهام» به «مجموع کل بدهی و حقوق صاحبان سهام»..... ۲۰۹

نسبت «مانده کل سپرده های مدت دار» به «کل بدهی ها»..... ۲۰۹

نسبت سنجش سلامت مالی..... ۲۱۰

نسبت کفایت سرمایه:..... ۲۱۱

سرمایه پایه..... ۲۱۴

سرمایه اصلی..... ۲۱۴

مایه درجه دو (یا سرمایه تکمیلی)..... ۲۱۵

نسبت کفایت سرمایه بانک های تجارت و پاسارگاد و مقایسه آن ها..... ۲۲۱

..... ۲۲۳ فصل چهارم

ورشکستگی و راه های جلوگیری از آن..... ۲۲۴

چارچوب حقوقی ورشکستگی مؤسسات مالی در کشور..... ۲۲۵

تعریف ورشکستگی در قوانین کشور..... ۲۲۹

لزوم یا عدم لزوم مداخله دولت در ورشکستگی..... ۲۳۱

مسئله هم آرایى..... ۲۳۵

مدیریت انگیزش ها و کاهش هزینه تأمین سرمایه..... ۲۳۷

انحلال و باز تخصیص بهینه منابع بنگاه های ورشکسته..... ۲۳۸

شیوع و ریسکهای سیستمی..... ۲۴۲

۲۵۱.....	تأسیس و فعالیت
۲۵۲.....	دوره افول ، مخاطره و آسیب دیدگی
۲۵۶.....	انتقال قدرت تصمیم گیری
۲۵۷.....	نقل و انتقال قراردادها
۲۵۷.....	بانک انتقالی
۲۶۲.....	ورشکستگی و 'بان فعالیت
۲۶۴.....	ورشکستگی
۲۷۶.....	دلایل ورشکستگی
۲۷۶.....	عوامل برون سازمانی
۲۷۶.....	ویژگیهای سیستم اقتصادی
۲۷۶.....	رقابت
۲۷۷.....	تغییرات در تجارت و بهبودها و انتقالات در تقاضای عمومی
۲۷۷.....	نوسانات تجاری
۲۷۷.....	تصادفات
۲۷۷.....	عوامل درون سازمانی
۲۷۷.....	ایجاد و توسعه بیش از اندازه اعتبار (بلند پروازی)
۲۷۸.....	مدیریت ناکارا
۲۷۸.....	سرمایه ناکافی
۲۷۸.....	خیانت و تقلب

۲۷۸.....	مراحل ورشکستگی
۲۸۲.....	علائم ورشکستگی
۲۸۳.....	کاهش سود نقدی
۲۸۳.....	کاهش شدید شعبات بانک با تعطیلی، انحلال و ادغام شدن آن‌ها
۲۸۳.....	زیانهای عملیاتی
۲۸۴.....	ایجاد رکود
۲۸۴.....	استعفای مدیران ارشد
۲۸۴.....	تاخیر در ارائه صورت های مالی سود و زیان
۲۸۴.....	افت قیمت سهام
۲۸۶.....	بولشویی
۲۹۰.....	عوارض و پیامدهای شایعات و برورسنای ورشکستگی بانک‌ها بر سیستم بانکی

فصل پنجم

۲۹۱.....	
۲۹۲.....	نتیجه تصمیمات دولت‌ها در وضعیت اقتصاد کشور مخصوصاً سیستم بانکی
۲۹۲.....	کسر بودجه
۳۱۰.....	راه‌حل‌های موجود برای تأمین کسری بودجه
۳۱۷.....	دلایل ایجاد کسر بودجه و پیامدهای آن در اقتصاد ایران
۳۲۷.....	تسهیلات تکلیفی و طرح‌های اقتصادی دولت

فصل هشتم

- ۳۳۳
 ۳۳۴ مدل‌های ورشکستگی
 ۳۳۸ مدل ورشکستگی آلتمن
 ۳۴۱ توصیف نسبت‌های شاخص آلتمن :
 ۳۵۰ شاخص Z' و Z'' آلتمن
 ۳۵۲ مدل رومانیایی پیش‌بینی ورشکستگی
 ۳۵۳ تحلیل لاجیت در پیش‌بینی ورشکستگی
 ۳۵۴ رگرسیون لاجستیک
 ۳۵۶ فرمول رگرسیون لاجستیک
 ۳۵۹ مدل اوهلسون (۱۹۸۰)

فصل نهم

- ۳۶۳
 ۳۶۳ بانک‌داری باز
 ۳۶۳ *Open Banking*
 ۳۶۴ بانک‌داری باز
 ۳۶۷ *API*
 ۳۶۹ "اومنی چنل‌ها"
 ۳۶۹ "اومنی چنل چیست؟"

۳۷۶..... فین تک ها

فصل هشتم

۳۸۹..... بانک جهانی

۳۹۰..... سیستم برتون وودز

۳۹۷..... تأسیس

۳۹۸..... سازمان و وظایف

۴۱۲..... فعالیت ها مسئولیت ها

۴۱۹..... اعضا و عضویت ایران

فصل نهم

۴۲۷..... بانک ها در کشورهای مختلف

۴۳۵..... منابع و مآخذ

مقدمه

بانک نهادی است که از سالیانی دور تشکیل و نرخ صعودی تکامل و پیشرفت را همواره طی نموده و خواهند نمود. پیشرفت این صنعت نشان از وابستگی بیش از پیش بشر و گسترش بی حد و حصر به آن در پهنه گیتی همواره مشاهده شده و می شود. مشاهده این عظمت و همچنین اشتغال و فعالیت در بیشترین سال های عمرم در این نهاد مرا بر آن داشت تا تاالی از این صنعت بزرگ از تاریخچه پیدایش بانک، وضعیت فعلی و قبلی آن در جهان و ایران داشته باشم طوری که مجموعه تألیف شده بسان یک دایره المعارف در زمینه های مختلف بتواند تکافوی نیاز علاقمندان، همکاران عزیز شبکه بانکی و محققین و دانشجویان این بخش را بکند. مجموعه حاضر با توجه به گستردگی بحث تنها اشاره ای کوچک از تاریخچه اندیشه ای، پیدایش و فلسفه وجودی آن، کاستی ها، آفات و معضلات درگیر با آن، بحث نظارت و معاهده بال، اطلاعات ترانزنامه ها و صورت های مالی بانک و ... دارد. تحلیل بانک بازن الاحظات و روش های آماری معنایی ندارد و بدین لحاظ تحلیل های آماری در کنار سایر آن در رابطه با نسبت های مهم بانکی و الگوهای ورشکستگی درج شده که برخی از نقایص تحلیل ها می تواند در کنار هم ایده های خلاقانه ای به خواننده در جهت بسط و گسترش آن بدهد، ضمن اینکه مطالبی از تحلیل آماری نظیر تحلیل لاجیت در رگرسیون لاجستیک که در محافل علمی و دانشگاهی کمتر به آن پرداخته شده تشریح شده است. مباحث مهمی نیز در مورد ورشکستگی بانک ها در این کتاب با اهمیتی ویژه و تأکیدی مضاعف بیان شده زیرا در دهه های اخیر این موضوع در کشور کاملاً کتمان شده و مصادیقی نداشته است. نقش و وظایف بانک های مرکزی در موقع ثبات، بروز بحران و هنگام ورشکستگی

بانک ها تشریح شده و عملکرد و تأثیر دولت ها در عملکرد بانک ها مورد مطالعه قرار گرفته است. بخش پایانی به بانک داری باز اختصاص دارد که یک عملکرد بسیار کارا و منحصر به فرد در سیستم بانکی را نوید می دهد.

مفاهیم و تعاریف بانک، حاوی پیچیده ترین مسائل به شرح ذیل است: مکانیسم تعیین سود و بهره چیست؟ هزینه های بانک بر چه اساسی تنظیم می شود و چگونه قابل پیش بینی است؟ درآمدهای بانک تا چه اندازه قابل اتکاء و اطمینان است؟ بانک در مقابل هزینه های خارج از عرف، وام های بازپرداخت نشده (سوخت شده) چه تمهیداتی می اندیشد. راهکارهای بانک برای جلوگیری از ورشکستگی چیست؟ کسر بودجه و تورم و برخی از فواید، های دولت چه مخاطراتی را متوجه بانک می کند؟ رقابت با سایر بانک ها به چه صورت مدیریت می شود؟ که در این کتاب سعی بر آن است به آن ها پاسخ داده شود.

از کسانی که بی شائبه در دریای بی کران علم، هدایت و آموزگاری اینجانب را از اولین الفبا تا آخرین حرف یاری رسانده قدرانی دیده و این کتاب را تقدیم به آن هایی که با کرامتی چون خورشید، سرزمین دل را روشن بخشدند و گلشن سرای علم و دانش را با راهنمایی های کارساز و سازنده بارور ساختند، می نمایم. امیدوارم با ارسال نظرات و انتقادات و ذکر کاستی های این اثر مثل همیشه اینجانب را در راه خدمتگزاری به علم و کشورم یاری نمایند.